

Bayburt'ta Organik Tarım ve Hayvancılığın Mevcut Durumu[#]

Bülent Bayraktar*

Bayburt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, 69000 Bayburt, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

#27-29 Eylül 2017'de Bayburt / Türkiye'de düzenlenen '1st International Organic Agriculture and Biodiversity' kongresinde özet olarak sunulmuştur.

Derleme Makale

Geliş 28 Eylül 2017
Kabul 03 Kasım 2017

Anahtar Kelimeler:

Organik tarım
Organik hayvancılık
Bayburt
Organik tarım ilkerleri
Organik tarım ve hayvancılık mevzuatı

*Sorumlu Yazar:

E-mail: bulentbayraktar@gmail.com

ÖZET

Günümüzde, doğal koşullarda kimyasal katkı maddeleri kullanılmadan üretilen organik ürünlere yönelik her geçen gün sürekli olarak artış göstermektedir. Bununla beraber, yeni organik gıda pazarların oluşumu ve organik üretim potansiyeli yüksek olan bölgelerin değerlendirme ve geliştirme konusu önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Bayburt ili, organik üretim için çok uygun ekolojik şartları barındırmaktadır. Yüzölçümünün önemli bir kısmını tarım arazileri ile çayır ve meralar oluşturmaktadır. Ayrıca, sanayi tesislerinin yok denecek kadar az ve kimyasal ilaç kullanımının düşük olduğu illerden birisidir. Potansiyeli yüksek olan bölgelerin değerlendirme ve geliştirmesinde kurumların önemli bir rolü bulunmaktadır. Ancak, kurumların belirleyeceği stratejik hedefleri, kaynakları ve yetkinliklerine göre değişkenlik göstermektedir. Bu derlemede, Bayburt ilinde uygulanan ortak projelerin, eğitim faaliyetlerinin ve tarımsal desteklerin, organik üretim gelişimine hız kazandırıcı bir etkisi olduğu gözlenmektedir. Bu yüzden üretimi yapılmayan ancak yüksek potansiyelle sahip ürünlerin gelişiminin desteklenmesi mevcut organik tarım ve hayvancılığın gelişme sürecine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology, 5(13): 1762-1768, 2017

Organic Agriculture and Animal Husbandry in Bayburt Current Status

ARTICLE INFO

Review Article

Received 28 September 2017
Accepted 03 November 2017

Keywords:

Organic agriculture
Organic farming
Bayburt
Organic farming principles
Organic agriculture legislation

*Corresponding Author:

E-mail: bulentbayraktar@gmail.com

ABSTRACT

Nowadays, organic products are produced without the use of chemical additives in natural conditions is constantly increasing every day. However, the new organic food market and organic production evaluation and development of areas with high potential for the formation of the subject is of great importance. In this context, bayburt, accommodates very suitable ecological conditions for organic production. A significant portion of the surface area agricultural land with meadows and pastures. In addition, minimal amount of chemical and industrial facilities is one of the provinces where the use of the drug is low. Areas with high potential in the development and evaluation of the institutions has an important role. However, the institutions, which is determined by the strategic objectives, resources and competencies varies according to. In this review, Bayburt province implemented in joint projects, training activities, and the development of organic production of agricultural subsidies, it is observed that Speed has a restorative effect. So it has not made production, but with high potential of supporting the development of organic agriculture and animal husbandry products will make a major contribution to the development of the current expected.

DOI: <https://doi.org/10.24925/turjaf.v5i13.1762-1768.1604>

Giriş

Organik beslenme, insanlığın var olduğu zamana kadar uzanan eski bir tarihsel sürece sahiptir. Yeşil devrim, 1940-1970 yılları arasında tarımsal üretimde verim artışının sağlandığı önemli teknolojik gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Ancak, yeşil devrim ile birlikte aşırı ve bilinçsiz kimyasal gübre kullanımındaki artış tarım toprakların çoraklaşmasıyla birlikte yer altı ve yüzey sularının kirlenmesine yol açmıştır. Aynı şekilde, bilinçsiz pestisit kullanımı da çevre ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaya devam etmektedir (Çetiner, 2013). Böylece, organik tarım yükselen bir değer olarak hayatımıza girmeye başlamıştır.

Organik tarım, üretimde kimyasal girdi kullanımı olmadan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrol edilen ve sertifikalı bir üretim biçimidir (Kayalar, 2004). İnsan ve hayvan sağlığını korumayı hedeflemesinin yanı sıra çevre dostu ve doğaya duyarlı, kaliteli ve sağlıklı ürünlerin elde edilmesini sağlamayı amaçlayan bir yöntemdir. Organik ürünlere olan talep oranı, dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızlı bir artış göstermektedir. Beraberindeki bu hızlı artış, organik gıda pazarları, tarım ve hayvancılık potansiyeli yüksek olan bölgelerin tespit, değerlendirme ve geliştirme süreçleri konularını gündeme getirmiştir. Son yıllarda fark edilir bir artış gösteren Bayburt ili, bu açıdan kayda değer bir potansiyeli barındırmaktadır.

Bu çalışmada, kurumların birbirleriyle iş birliği içerisinde gerçekleştirdiği ortak projeler, eğitim faaliyetleri tarım desteklerinin Bayburt ili organik tarım ve hayvancılığın gelişim sürecindeki etkisinin incelenerek bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

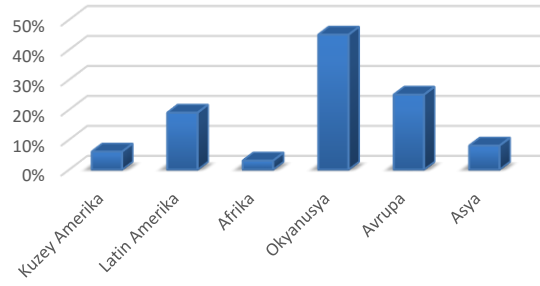
Dünyada Organik Tarım

Dünyadaki organik tarıma ilişkin kurallar, ilk olarak IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) tarafından tanımlanmıştır. Dünyada organik tarım alanında faaliyet gösteren diğer önemli uluslararası kuruluşlar ise, FAO (Food and Agriculture Organization), ITC (International Trade Center) ve OTA (Organic Trade Association)'dır (Kurt, 2006).

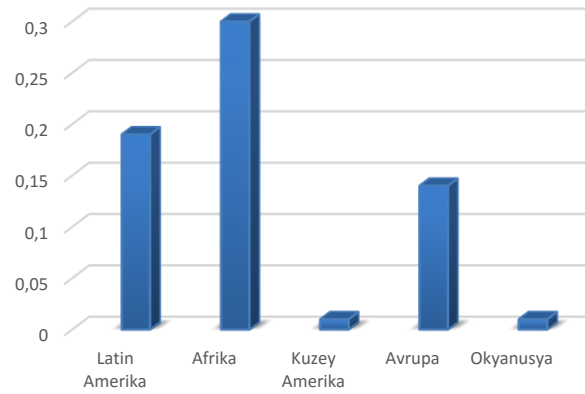
Organik Tarım Araştırma Enstitüsü (FİBL)'nin 2017 yılında yayınlamış olduğu Organik Tarım İstatistikleri 'ne göre 2016 yılındaki bitkisel üretim verileri 2015 yılına göre %37 oranında artış göstermiştir. Ayrıca, dünya genelinde organik tarım yapılan ülke sayısı 179 ve organik tarım ekim alanı ise yaklaşık 50,9 milyon hektara ulaşmıştır (FİBL, 2017).

Dünyadaki kıtalara göre organik tarım arazisi alanları, Okyanusya (22,8 milyon ha), Avrupa (12,7 milyon ha), Latin Amerika (6,7 milyon ha), Asya (4 milyon ha), Kuzey Amerika (3 milyon ha), Afrika (1,7 milyon ha) 'da yer almaktadır (FİBL, 2017). Üreticilerin kıtalara göre dağılımları oranları ise Şekil 1.'de gösterilmiştir.

Avusturalya 22 milyon hektar alan ile, dünyada organik tarım yapılan ülkeler arasında ilk sırada yer almaktadır. Hızlı artış gösteren diğer ülkeler sıralamasıyla, Arjantin (3,1 milyon hektar), ABD (2 milyon hektar), İspanya (2 milyon hektar) Brezilya (1,77 milyon hektar), Çin (1,6 milyon hektar) ve Hindistan (1,2 milyon hektar) yer almaktadır. Dünya'da organik tarımla uğraşan üretici sayısı 2,4 milyondur (FİBL, 2017). Organik tarım üreticisinin %35 gibi bir oranla Şekil 2'de görüldüğü gibi en yoğun olarak Asya kıtasında bulunmaktadır.

Şekil 1 Organik üreticilerin kıtalara göre yüzdelik dağılımları (FİBL, 2017).

Şekil 2 Organik tarım alanlarının kıtalara göre dağılımları (FİBL, 2017)

En fazla organik tarım üreticisi bulunan ülkeler ise sırasıyla; Hindistan, Etiyopya, Meksika, Uganda, Tanzanya, Peru, İtalya ve Türkiye'dir (FİBL, 2017).

Türkiye'de Organik Tarım

Türkiye'deki ilk organik tarım faaliyeti, 1984-1985 yılları arasında, Avrupa'daki firmalardan gelen talep üzerine gerçekleşmiştir (Özbilge, 2007). İlk olarak geleneksel ihraç ürünleri (kuru üzüm, kuru incir ve kuru kayısı) ile başlayan üretim, 2016 yılında 225 çeşit ürüne kadar artış göstermiştir (TÜİK, 2016).

Türkiye'de Organik tarım alanında ilk yasal düzenleme, 24 Aralık 1994 tarih ve 22145 sayılı 'Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik' ile gerçekleşmiştir (Anonim, 2017a). Organik tarım yasal zeminini oluşturan önemli gelişme ise, 03 Aralık 2004 Tarihli ve 25659 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 'Organik Tarım Kanunu'dur (Anonim, 2017b). Bu süreçte yönetmelikler, AB ile uyum süreci ve bilimsel, teknik gelişmeler göz önünde tutularak değişiklik gösterebilmektedir.

Çizelge 1'de belirtildiği gibi Türkiye'de organik bitkisel üretim alanı, 2002 yılına oranla %483 oranda artış gerçekleşmiştir (GTHB, 2016). Üretim miktarında ise, 310.125 tondan, 2.473.600 tona yükselmiştir. Son 5 yıl içerisinde en büyük artış ise %35 oranla 2016 yılında yaşanmıştır (GTHB, 2016).

Çizelge 1 Türkiye’de 2002-2016 yılları arasında yıllara göre organik bitkisel üretim istatistikleri (Organik geçiş süreci dahil)*

Yıllar	Ürün sayısı	Çiftçi sayısı	Yetiştiricilik Yapılan Alan (ha)	Doğal Toplama Alanı (ha)	Toplam Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)
2007	201	16.276	124.263	50.020	174.283	568.128
2008	247	14.926	109.387	57.496	166.283	530.224
2009	212	35.565	325.831	175.810	501.641	983.715
2010	216	42.097	383.782	126.251	510.033	1.343.737
2011	225	42.460	442.581	172.037	614.618	1.659.543
2012	204	54.635	523.627	179.282	702.909	1.750.127
2013	213	60.797	461.395	307.619	769.014	1.620.387
2014	208	71.472	491.977	350.239	842.216	1.642.235
2015	197	69.967	486.069	23.199	515.268	1.829.291
2016	225	67.878	489.671	34.106	523.778	2.473.600

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, (GTHB, 2016)

Çizelge 2 Doğu Karadeniz Bölgesi İllerinde yıllara göre organik bitkisel üretim istatistikleri (Organik geçiş süreci dahil)*

İller	Yıllar	Çiftçi sayısı	Üretim alanı (ha)	Toplam Üretim (Ton)
Artvin	2010	971	3.064	5.674
	2016	952	1.198	3.138
Bayburt	2010	232	2.688	4.118
	2016	110	1.244	3.733
Giresun	2010	53	97	124
	2016	20	131	295
Gümüşhane	2010	109	903	14.821
	2016	25	457	5.907
Rize	2010	1.286	402	3.299
	2016	7.902	4.139	68.514
Ordu	2010	456	2.018	2.867
	2016	504	2.403	8.993
Trabzon	2010	262	456	930
	2016	962	739	1.882

*Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2016

Çizelge 3 Gümüşhane’de yıllara göre organik büyükbaş hayvan sayıları (Adet)*

Verim parametreleri	2012	2013	2014	2015	2016
Üretici sayısı	10	7	5	4	3
Hayvan sayısı	1.986	531	581	1.018	776
Süt üretimi (Ton)	7.109	1.147	3.012	3.524	3.300

*Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2016

TÜİK (2016) verilerine göre 523.778 hektar olan Türkiye organik bitkisel üretim alanının 10.311 hektarı Doğu Karadeniz Bölgesine, 1.244 hektarı ise Bayburt iline aittir. Doğu Karadeniz Bölgesi’nde 92.452 ton olan üretim, Bayburt ilinde ise 3.733 ton olarak gerçekleşmiştir.

Organik tarım sektörünün ihtiyaç duyduğu bilgi ve beceriye sahip nitelikli uzman ihtiyacını karşılama yönünde de ciddi adımlar atılmıştır. İlk olarak, 2003 yılında Atatürk Üniversitesi Kelkit Aydın Doğan Meslek Yüksekokulu’na bağlı olarak ‘Organik Tarım Bölümü’ eğitime başlamıştır. 2017 yılı itibarıyla bu sayı 47’ye ulaşmıştır. Organik Tarım İşletmeciliği alanında Lisans eğitimi veren üniversite sayısı ise, 2017 yılında öğrenci alımıyla birlikte eğitime başlayacak olan Bayburt Üniversitesiyle birlikte bu sayı 5’e ulaşmıştır.

Doğu Karadeniz Bölgesi’nde Organik Tarım

Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki tarım alanları, coğrafik yapısı, dağlık ve engebeli ve arazileri nedeniyle parçalı bir yapıya sahiptir. İşlenen tarla alanı yönünden bölgenin

en düz ve en geniş alanları Bayburt ve Gümüşhane illerinde bulunmaktadır (Anonim, 2017c).

Çizelge 4’te görüldüğü gibi, bölge içerisinde organik çiftçi sayısı, üretim miktarı ve alanı kapasitesinin en fazla olduğu il Rize iken en az oran ise Giresun ilinde yer almaktadır (GTHB, 2016).

Organik hayvancılık prensibi ise genetik yapısı değiştirilmemiş hayvanların, mera ve açık alanda, uygun barınma koşullarında yetişmesi, organik yemle beslenmesi, yürürlükteki ilgili mevzuata uygun olarak yapılmasına dayanmaktadır. Bölge içerisinde, ilk organik hayvancılık işletmesi 2003 yılında kurulmuştur. Özel sektör tarafından Gümüşhane’nin Kelkit ilçesinde kurulan bu işletmeyle birlikte Türkiye’nin organik süt üretiminin %95’ini karşılamaktadır (Anonim, 2017c).

Organik büyükbaş hayvan yetiştiriciliği incelendiğinde, bölge içerisinde sadece Gümüşhane ilinde yapılmaktadır. Ayrıca, 2012 yılında Giresun ilinde de 168 büyükbaş organik yetiştiriciliği yapılmıştır (GTHB, 2016).

Endemik bitkiler açısından zengin bir flora sahip Doğu Karadeniz Bölgesi’nde 2016 kayıtlarına göre

organik arı yetiştiriciliği en yoğun yapılan iller, Artvin, Rize, Bayburt'tur.

Organik koyun-keçi yetiştiriciliğindeki durum ise sadece Bayburt ilinde yapılmakta olup yıllara göre üretim verileri Çizelge 4'de gösterilmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesinde Bulunan Organik Küçükbaş hayvan sayıları ise, 2013, 2014, 2015, 2016 yılları itibariyle sırasıyla; koyun sayıları, 3.136, 1.245, 4.395, 4.395 (adet) üretim olmuştur. Aynı şekilde keçi sayıları ise, 2013, 2014, 2015, 2016 yıllara göre keçi sayıları ise 91, 12, 7, 7 (adet) şeklindedir (TÜİK, 2016).

Organik kanatlı yetiştiriciliği sadece Ordu ilinde yetiştiricilik yapılmaktadır. 2015 yılı itibariyle üretici sayısı 1 kişi, 750 tavuk ve 202.500 yumurta (adet), 2016

yılı itibariyle ise 36 üretici sayısı, 10.750 tavuk, 211.500 yumurta (adet) üretimi gerçekleşmiştir. Organik balık yetiştiriciliği ise sadece Rize'de gerçekleştirilmektedir (TÜİK, 2016).

Bayburt İlinde Organik Tarım

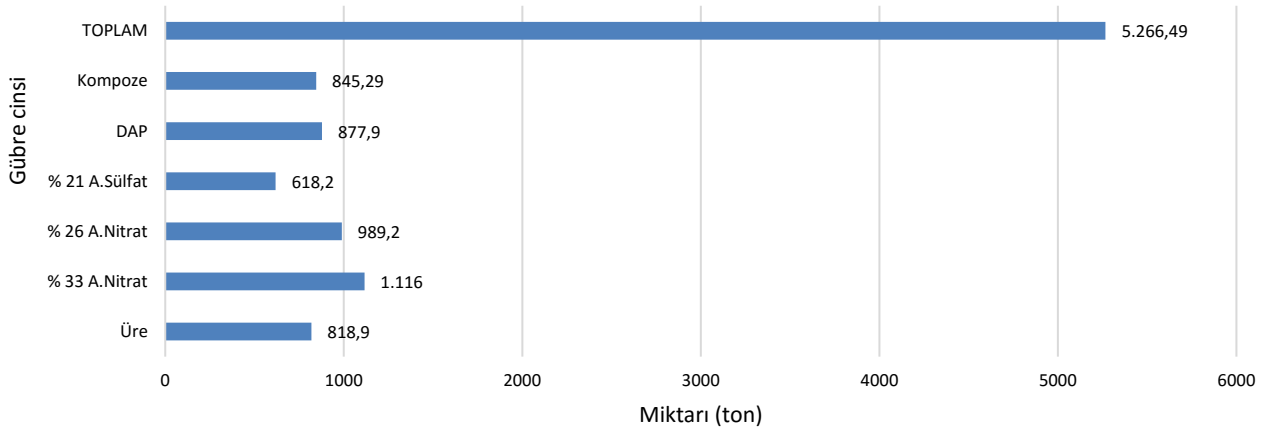
Bayburt ili, Doğu Karadeniz Bölümü'nün iç kısmında ve Yukarı Çoruh Havzası'nda, Çoruh Nehri'nin açtığı vadi olgunun genişlemiş kesiminde kurulmuştur.

Kop ve Soğanlı Dağları arasında, deniz seviyesinden 1.550 m yükseklikte (Tarkan, 1974) organik tarım için uygun topoğrafyaya ve ekolojik şartları barındırmaktadır.

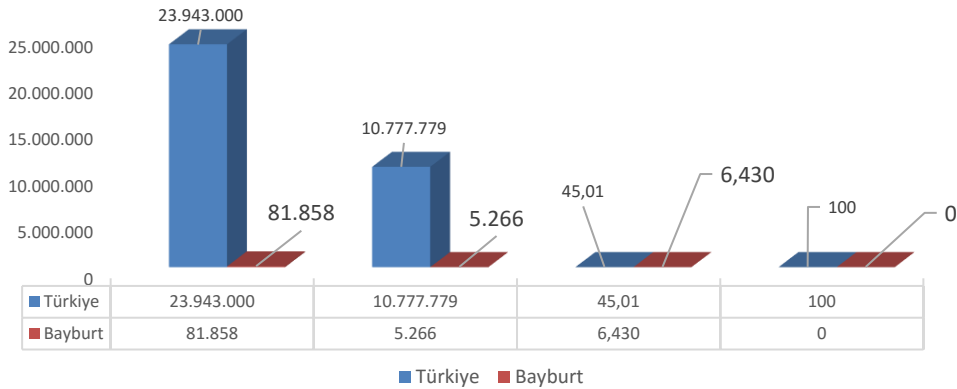
Çizelge 4 Doğu Karadeniz bölgesi ve illerinde yıllara göre organik arıcılıkla uğraşan çiftçi sayısı, kovan sayısı ve üretim miktarları (ton), (Organik geçiş verileri dahil)*

İller	2012		2013		2014		2015		2016	
	Çiftçi	Kovan	Çiftçi	Kovan	Çiftçi	Kovan	Çiftçi	Kovan	Çiftçi	Kovan
Artvin	83	6278	72	6.512	64	6.256	66	6.815	62	2.450
Bayburt	-	-	3	576	3	700	3	690	28	4.333
Giresun	2	132	2	130	-	-	-	-	-	-
Gümüşhane	1	150	2	130	7	547	12	1.140	13	1.050
Rize	350	1.743	95	3.125	119	3.785	73	3.079	30	2.210
Ordu	2	550	7	2.222	9	4.708	9	3.041	2	495
Trabzon	12	2.870	9	2.303	15	4.201	23	6.193	17	393

*Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2016

Şekil 3 Bayburt ili kimyevi gübre tüketimi miktarı (TÜİK, 2016)

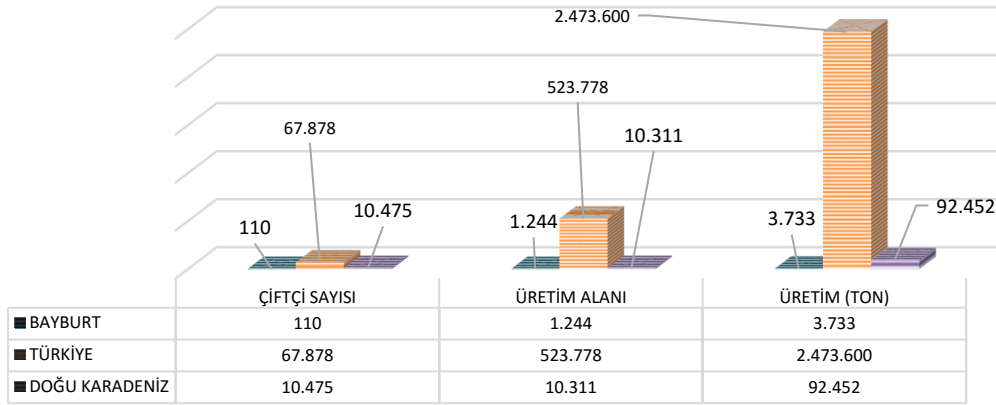
Şekil 4 Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve Bayburt Zirai ilaç Tüketimi Miktarı (TÜİK, 2016)

Organik tarım üretimi yönünden uygun illerin belirlenmesinde temel kriterler, tarımsal girdi (gübre ve ilaç) kullanımının düşüklüğü, kalkınmışlık indeksi az gelişmiş olmasıdır (Demiryürek ve ark., 2013). Bu kriterler doğrultusunda, Bayburt ilinde önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Ayrıca, kimyasal ve kentsel kirliliğin ülkemizdeki en az olduğu illerinden birisidir. 1 dekar tarım arazisine düşen ilaç miktarı 0,007 kg olup ülke ortalamasının yaklaşık 20 kat altında kalmaktadır. Türkiye'nin toplam zirai ilaç tüketim miktarının %0,04'ünü oluşturmaktadır (Anonim, 2017f).

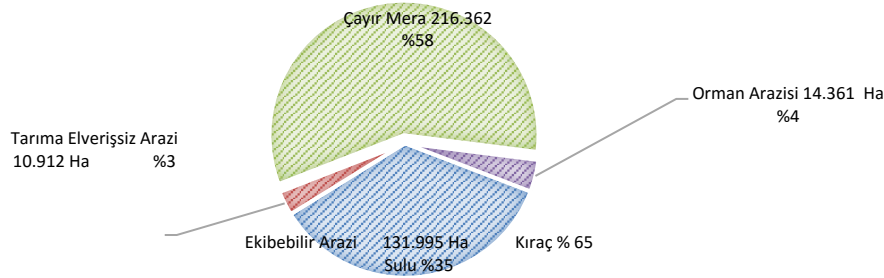
Kimyevi gübre tüketim verileri açısından incelendiğinde, Şekil 3'te görüldüğü gibi Türkiye'nin toplam gübre tüketim miktarının %0,14'ünü oluşturmaktadır. Ayrıca, sanayi tesisleri yok denecek

kadar az sayıdadır (Anonim, 2017f). Kendiliğinden organik olarak adlandırılan iller içerisinde Bayburt'ta yer almaktadır (Demiryürek ve ark., 2013).

Bayburt ili, %29,7 oranındaki ekilebilir arazi oranıyla, Doğu Karadeniz Bölgesi içerisinde en fazla işlenebilir tarım arazilerine (108.286 ha) sahiptir. Yüzölçümünün %57'sini oluşturan yüksek oranda bir mera varlığı (210 bin ha) ve zengin yer altı ve yer üstü su kaynakları bulunmaktadır (Anonim, 2017f). Bayburt, Doğu Karadeniz Bölgesi ve Türkiye'de organik üretim yapan çiftçi sayısı, üretim alanı ve üretim miktarları Şekil 5'te gösterilmiştir. 2016 yılı verilerine göre, Bayburt organik üretim alanı Doğu Karadeniz Bölgesinin %12'sini oluşturmaktadır (TÜİK, 2016).

Şekil 5 Türkiye, Doğu Karadeniz Bölgesi ve Bayburt organik bitkisel üretim, üretim alanı ve üretim miktarı (Kaynak: TÜİK, 2016)

Şekil 6 Bayburt bitkisel üretim, üretim alanı ve üretim miktarı (TÜİK, 2016)

Bayburt ilindeki organik tarla bitkileri üretim oranının büyük kısmını organik yem bitkileri oluşturmaktadır. Üretim miktarı yönünden Bayburt ilk sırada yer almakta ve sırasıyla; Gümüşhane ve Artvin illeri izlemektedir (TÜİK, 2016).

Sebze yetiştiriciliğindeki durum ise üretim alanı 2012 yılında 2016 yılına oranla %74 oranında artış göstererek 164 hektardan 640 hektara ulaşmıştır. Meyve yetiştiriciliğinde ki durum ise 44 hektardan 53,5 hektara üretim alanına yükselerek %36 oranında artış göstermiştir (TÜİK, 2016). Kendiliğinden organik olarak adlandırılan Bayburt ilinde organik sebze ve meyve üretimi bulunmamaktadır. Ancak, 2017 yılında kamu kurum destekleriyle (Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü,

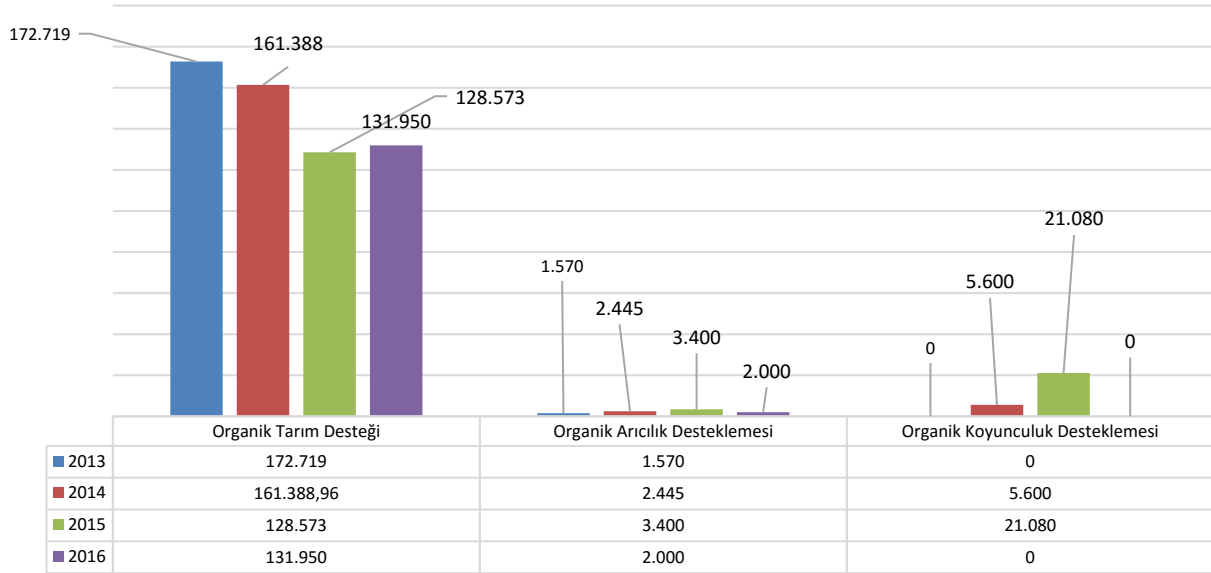
Özel İdare, KUDAKA) başlatılan, organik fasulye yetiştiriciliği, Organik Meyvecilik (Kiraz-Vişne) projeleriyle (Anonim, 2017f) ile birlikte organik meyve ve sebze üretim alanında önemli gelişme olarak ifade edilebilir.

Organik hayvancılıktaki üretim potansiyeli incelendiğinde, Bayburt ilinde piyasa şartlarında ekonomik değeri oldukça yüksek olan kültür ırkı hayvan sayısının oranı, %99,3 gibi bir orana sahiptir (Anonim, 2017d). Ki bu oran, Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Çizelge 5'de görüldüğü gibi Bayburt ilinde dikkate değer ciddi bir hayvancılık potansiyeli bulunmaktadır. Ancak, organik büyük baş hayvan, kanatlı, alabalık yetiştiriciliği yapılmamaktadır.

Çizelge 5 Bayburt İlnde organik hayvansal üretim verileri*

Cinsi	Bayburt	Türkiye	Bayburt / Türkiye Oranı (%)
Büyükbaş	85.460	14.127.837	0,61
Küçükbaş	52.440	39.512.696	0,13
Kanatlı	91.420	316.332.446	0,03
Kovan Sayısı	42.557	7.709.636	0,55
Alabalık Üretimi	12 tesis, 950 ton/yıl balık, 10milyon adet yavru/yıl		

*(Anonim, 2017f.)

Şekil 7 Bayburt ili organik destekleme verileri (TÜİK, 2016)

Üretilen bir organik ürün pazarının gelişmesi ve rekabet gücünü etkileyen en temel faktörlerinden birisi de ulaşımdır. Bayburt ili, organik gıda pazarı açısından stratejik bir öneme sahip ve jeopolitik bir konumda bulunmaktadır. Karayolu ulaşımı yönünden, Karadeniz sahil kuşağı ile Doğu Anadolu'yu, Ortadoğu olmak üzere diğer ülkelere transit taşımacılığı birbirine bağlayan geçiş hattı olan Trabzon-Erzurum karayolu üzerinde yer almaktadır. Deniz ulaşımında ise, Trabzon limanına yakın mesafede bulunmaktadır. Havayolu ulaşımı açısından ise önemli bir gelişme ise yapılacak Bayburt-Gümüşhane Havaalanı, mevcut Erzurum, Trabzon hava alanına yakınlığı nedeniyle avantajları bulunan önemli bir açık pazar durumundadır (Anonim, 2017e).

Bayburt ilinde, organik tarım ve hayvancılıktaki kronolojik gelişme süreci, ilk olarak 2005 yılında Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne uygulanan Organik Buğday üretim projesiyle başlamıştır (Anonim, 2017d).

2010 yılında tamamlanmış olan bu proje 44 çiftçi ile birlikte 3.661 da'lık alanda başlamıştır (Anonim, 2017d). Projeye birlikte, 2016 yılı sonunda ki üretim miktarı 2013 yılına kıyasla %40 oranında artış göstererek 116 tondan 346 tona ulaşmıştır (TÜİK, 2016). İlin üretim miktarının sadece %0,7'sini oluşturmasına rağmen organik buğday üretimi bölge içerisinde en çok üretim gerçekleştirilmektedir.

Diğer bir organik üretim gelişme süreci 2012 yılında organik yem bitkileri projesiyle olmuştur (Anonim, 2017d). Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü (BÜGEM) finansmanı ile uygulanan projeye birlikte şu an itibarıyla 15.360 dekar alanda organik yem bitkileri üretimi (yonca,

korunga, fiğ, silajlık mısır, yemlik tritikale ve hububat) yapılmaktadır (Anonim, 2017f). Bu oran, mevcut ekilebilir tarım arazi alanının yaklaşık %11'ine tekabül etmektedir.

Organik hayvancılık üretiminde önemli bir aşama olarak gösterilebilecek gelişme 2013 yılında uygulanan, Organik Koyunculuk Projesiyle sağlanmıştır. (Anonim, 2017d). Bu proje, Bayburt İl Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü ve Koyun yetiştiriciler birliği ve KUDAKA finansmanı ile gerçekleştirilmiştir (Anonim, 2017f). Projenin üretimdeki etkisi incelendiğinde, Doğu Karadeniz Bölgesinde organik koyun ve keçi üretiminin gerçekleştiği Tek il olmasını sağlamıştır. Ayrıca, Türkiye'deki organik koyunculüğün en yoğun yapıldığı iller sıralamasında yer almaktadır. Proje, ilin üretim kapasitesinin 2013 yılına oranla 2016 yılında %50 oranında artmasını sağlamıştır (TÜİK, 2016).

Bayburt ilindeki organik hayvancılık üretimiyle ilgili ikinci önemli gelişme ise, 2015 yılında ise uygulanan organik arı yetiştiriciliği projesidir. Proje, Bayburt Üniversitesi, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Bayburt İli Arı Yetiştiricileri Birliği katkılarıyla uygulanmıştır.

Organik bal üretimi, organik arıcılık vadisi haline getirilerek Dünyaca da meşhur olan Anzer bölgesine yakın Bayburt'a bağlı Yoncalı, Darıca, Taşburun ve Yazyurdu köylerinde gerçekleştirilmiştir. Üretilen organik bal "Organik Orsor Balı" etiketi adı altında markalaşmıştır (Anonim, 2017f). Böylece, projeye birlikte en yoğun üretim yapılan ilk 3 il sıralaması (Rize, Ordu, Bayburt) içerisine girmiştir. Organik geçiş verileri dahil olmasıyla

birlikte 2016 yılında gerçekleşen üretim oranı 2015 yılına göre %527 oranında artış göstererek bölge üretim sıralamasında ilk sırada yer almıştır (TÜİK, 2016).

En son olarak gerçekleşen gelişme ise 2017 yılında, organik meyvecilik (Kiraz-Vişne), organik kuru fasulye ve organik arı yetiştiriciliği projeleriyle birlikte olmuştur. İlerleyen yıllarda üretimdeki etkisi merak edilen bir gelişmedir (Anonim, 2017f).

Eğitim, her alanda olduğu gibi organik tarımın gelişme sürecinde arka planda gibi gözükse de önemli bir itici güce sahiptir. Bu açıdan, Bayburt ilinde gerçekleştirilen organik tarım eğitim çalışmaları ise, ilk olarak 2003 yılında Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca İl Müdürlüğünde görevli personelin eğitimi organik tarım birimi elemanlarına eğitim verilmeye başlanmıştır (Anonim, 2017d). 2016 yılı organik tarım ve hayvancılık yetiştiricilik bilgileri konusunda 40'ı kadın olmak üzere toplamda 608 çiftçiye eğitim verilmiştir. (Anonim, 2017f).

Tarım destekleri, güvenli ve güçlü bir tarım sektörünün devamlılığında çok önemli olduğu gibi organik tarım üretimi geleceği açısından da kritik bir rolü bulunmaktadır. Bayburt ili organik tarım üreticisine yıllar itibariyle ödenen tarımsal destekler Şekil 1'de gösterilmiştir. 2016 yılına kadar toplam 1,9 milyon TL Organik Tarım desteği ödenmiştir (Anonim, 2017g). Ancak, 2016/8791 sayılı Bakanlar Kurulu kararında, organik büyükbaş, küçükbaş hayvan ve su ürünleri yetiştiriciliğinde organik tarım yapan çiftçilere verilen desteklerin devam etmeyeceği bildirilmiştir. Söz konusu kararın 2017 yılı için organik üretim yapan üretici sayısını nasıl etkileyeceği bilinmemektedir.

Sonuç

Türkiye'nin birçok bölgesinde olduğu gibi Bayburt ilinde de organik ürün olma ve geliştirilebilme kapasitesine sahip ürünlerin oranı fazladır.

Bayburt ili doğal bitki örtüsü, yüksek orandaki mera ve işlenebilir tarım arazisi varlığı, gübre ve ilaç kullanımının düşüklüğü gibi güçlü yanları organik üretim açısından avantaja çevirebilecek önemli bir şehirdir. Bu bölgede hayata geçirilen projeler (organik koyun-keçi, arı, buğday ve yem bitkileri yetiştiriciliği), eğitim faaliyetleri ve tarımsal destekler ile ilin organik üretiminde dinamizmine hız kazandırmıştır. Böylece, üretim miktarı, üretici sayısı ve ürün çeşitliliği alanlarında yıllar itibariyle dikkat çeken önemli artışlar sağlamıştır. Bu nedenle kurumların iş birliği ile gelişme sürecinde hızlandırıcı etkisi olması oldukça önem taşımaktadır.

Bayburt ilinin organik yetiştiricilik açısından ön plana çıkan güçlü yanlarını, buğday, yem, arı koyun-keçi yetiştiriciliği oluşturmaktadır. Ek olarak üretimi bulunmayan ancak var olan yüksek ve geliştirilebilir potansiyelleri ise, organik büyükbaş hayvan yetiştiriciliği ve buna bağlı gelişebilecek süt ve et üretimi, büyükbaş hayvan gübresi esaslı gübre üretimi, manda süt ve et üretimi, yumurta üretimi ve alabalık yetiştiriciliğidir.

Organik bitkisel üretimde ise, organik sebze ve meyve yetiştiriciliği gösterilebilir. Yüksek potansiyele sahip ürünlerin üretilmemesine gerekçe olarak, uygun projelerin

yapılmaması, analiz ve kontrol bedelleriyle birlikte sertifikasyon işlemlerine ait maliyetler gösterilebilir. Bu nedenle, organik üretim gelişimini hızlandıracak uygun stratejiler hedeflenip geliştirilerek desteklenmesi gerekmektedir.

Elde ettiğimiz sonuçlar ile Bayburt ili gerek jeopolitik bir öneme sahip konumuyla açık bir pazar durumunda olması, gerekse mevcut ve geliştirilebilir organik üretim potansiyeli göz önüne alındığında, organik tarım sektörü içerisinde rekabet gücüne sahip olabilecek ve gelecek vaat edebilecek bir şehir olarak gözükmektedir.

Kaynaklar

- Anonim. 2017a. Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik. T.C. Resmi Gazete, Tarih: 24.12.1994, Sayı: 22145, Ankara.
- Anonim. 2017b. Organik Tarım Kanunu. T.C. Resmi Gazete, Tarih: 03.12.2004, Sayı: 25659, Ankara.
- Anonim. 2017c. Kelkit Vadisi Organik Tarım Potansiyeli. Gümüşhane Üniversitesi ve Yerel Yönetimler Bölge Raporu.
- Anonim. 2017d. Bayburt Organik Tarım Raporu. Bayburt Gıda Müdürlüğü, Hayvancılık ve Tarım İl <http://bayburt.tarim.gov.tr> (Erişim Tarihi:20. 08.2017).
- Anonim. 2017e. Bayburt İli Tarımsal Yatırım Rehberi. (https://www.tarim.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/bayburt.pdf) (Erişim Tarihi: 22. 08.2017).
- Anonim. 2017f. 2016 Yılı Çalışma Raporu. Bayburt İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, <http://bayburt.tarim.gov.tr> (Erişim Tarihi: 22. 08.2017).
- Anonim. 2017g. 2016 Yılında Yapılacak Desteklemelere İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı. T.C. Resmi Gazete, Tarih: 03.12.2004, Sayı: 25659, Ankara.
- Çetiner S, 2013. Yeşil Devrim de Neymiş, Maliye Dergisi, 158:326-348.
- Demiryürek K, Ceyhan V, Güzel A, Hazneci K. 2013. Organik Tarıma Geçiş İçin Uygun İlerin Belirlenmesi. Türkiye V. Organik Tarım Sempozyumu Bildiriler Kitabı, II. 49-55, Samsun
- GTHB. 2016. T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Organik Tarım Bilgi Sistemi, (<http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler>) (Erişim Tarihi:20. 08.2017).
- FIBL. 2017. The World of Organic Agriculture 2017. (<http://www.fibl.org>) (Erişim Tarihi: 25.08. 2017).
- Hekimoğlu B, Altındeğer M, 2016, Organik Tarım ve Bitki Açısından Organik Tarımda Kullanılacak Yöntemler, Samsun Valiliği, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü,
- Kayalar AD. 2004, Dünyada ve Türkiye'de Organik Tarım Üretim ve İhracat Üzerine Bir Çalışma. İstanbul İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği. İstanbul.
- Kurt Z. 2006, Organik Tarım Ürünleri Pazarlaması ve Uygulamalar. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Pazarlama Programı, İzmir.
- Tarkan MT. 1974, "Bayburt'un Ekonomik Olanakları ile Bu Olanakların Kalkınma Alanındaki Önem Dereceleri" Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, 5; 83-88, Erzurum
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. 2016, (www.tarim.gov.tr) (Erişim Tarihi: 28.08.2017).
- TÜİK. 2016, Organik Bitkisel Üretim. (www.tuik.gov.tr) (Erişim Tarihi: 28.08.2017).
- Özbilge Z. 2007, An Analysis of Organic Agriculture in Turkey: The Current Situation and Basic Constraints. J. of Central European Agr., 8 (2): 213-222.